

- The network theory could also be applied well, especially that finding was verified that the immigrants represent their sending community more and more with the developing of the network.
- Two elements of the further migration models can be picked out as regularity verified in the course of the research. One of them is that the migratory flows create their own, continuously changing structure (SALT, J., 2001). The other is that the conditions of emigrations, the social status of the immigrants and the willingness to receive from the part of the target country (PORTES, A. – BÖRÖCZ J., 2001) are very important in the respect of settling.

5.5. The usability of the results of the examination in the research of the migration aiming Hungary

I managed to complete and specify the data of the Transylvanians settled in Békés county, and to record the migratory state of 2004 on several settlements, which means the basis of the later micro-level examinations, so this research contributes to the possibility that the migrations related to the county could be explained in their process and in their relations.

The database of Békés county can be compared with the micro-geographical researches made in other parts of the country, so it can help with their thorough analyses.

Using different methods I managed to check certain data, and, with the help of it, to point out what deficiencies the official registers related to migration contain from the point of view of a later data processing.

On the experiences of the research it would be worth connecting the databases made up till now, expanding and coordinating the micro-level examinations and specifying the use of certain notions. Besides the county distribution, it would be practical to examine the geographical position of the immigrants connected to the Hungarian spatial structure.

The research of the migration within the Carpathian basin relates to three main fields: the rate and direction of the recent migration, the effect of the migration to the society of Transylvania and last but not least, the examination of the settlers in Hungary. In order to see this problem in its relations and process, a detailed exploration of the migrations is necessary. This dissertation was intended to contribute to it.

A témában eddig megjelent saját publikációk:

1. **Szenográdi P. (1998):** Az Erdélyből származó értelmiség társadalmi szerepe Békéscsabán, In: Bottlik Zs. – Farkas Gy. – Telbisz T. (szerk.): Geográfus Doktoranduszok II. Konferenciája konferenciakötet, ELTE TTK Földrajzi Tanszékcsoport, Budapest, pp 395-400
2. **Szenográdi P. (1999):** Az erdélyi diákok áttelepülési szándékai, In: Füleki Gy. (szerk.): A táj változásai a Kárpát-medencében, GATE, Gödöllő, pp 95-98
3. **Szenográdi P. (2002):** The geographical study of the intellectuals' removal from Romania to Békés County, In: Süli-Zakar I. (ed.): Borders and cross-border cooperations in the Central European Transformation Countries, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, pp 262-270
4. **Szenográdi P. (2003):** A Romániából Békés megyébe áttelepültek társadalmi beilleszkedése, In: Süli-Zakar I. (szerk.): Társadalomföldrajz – Területfejlesztés, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, pp 51-67
5. **Szenográdi P. (2003):** A Romániából Békés megyébe áttelepültek társadalom-földrajzi vizsgálata, In: Ekéné Zamárdi I. – Tímár J. (szerk.): Alföld Tanulmányok, Nagyalföld Alapítvány, Békéscsaba, pp 36-50
6. **Szenográdi P. (2003):** A Romániából Békés megyébe áttelepültek fontosabb társadalom-földrajzi jellemzői, In: Szegő K. (szerk.): Partiumi Egyetemi Szemle, Partium Kiadó, Nagyvárad, pp 113-119

A Romániából Békés megyébe áttelepült személyek társadalom-földrajzi vizsgálata, különös tekintettel az értelmiségiekre

1. Bevezető

A vándormozgalmakat okkal soroljuk egy adott terület népesedésének legfőbb tényezői közé, mert a születésekhez és a halálozásokhoz hasonlóan növelik vagy csökkentik a népesség számát, továbbá befolyásolják többek között a népesség kor-, nem-, foglalkozás-, vallás- és iskolai végzettség szerinti összetételét.

A nemzetközi vándorlások között sajátos migrációs rendszert jelent a magyar nemzetiségűek anyaországba irányuló, 1980-as években kezdődő áttelepülése. Ez a migráció a trianoni döntésig nyúlik vissza és leginkább a tágabb értelemben vett Erdélyből indul ki.

Az 1988 utáni bevándorlással kapcsolatban már az első évektől kezdve számos kutatás foglalkozott. Az áttelepülő erdélyiekkel kapcsolatos regisztrációs problémák (TÓTH PÁL P., 2004), valamint a bevándorlók áttelepülés utáni térbeli és társadalmi mobilitása indokoltá teszi az újabb kutatásokat, melyek között fontos szerep jut a településszintű mikrogeográfiai vizsgálatoknak, melyek lehetővé teszik az adatok pontosítását, a helyi lakosság és a bevándorlók összehasonlítását, továbbá az áttelepülők magyarországi földrajzi megoszlásának jobb megértését. A migráció egyes jellemzőit, összefüggéseit ebben a dimenzióban lehet jól feltárni.

Ezért választottam kutatási témaként a Békés megyébe áttelepült erdélyiek társadalom-földrajzi vizsgálatát. Az első világháború után Békés határmenti megyévé vált, így területéhez és népességéhez képest nagy szerepe volt a Romániához került területekről Magyarországra vándorló magyarok átmeneti vagy végleges befogadásában.

A kutatásban kiemelt szerepet kaptak a diplomások, mert a Magyarországra az utóbbi két évtizedben beáramló külföldiek között nagy arányban érkeztek magas iskolai végzettséggel rendelkezők (TÓTH PÁL P., 2004), illetve az eddig publikált kutatások alapján ez a csoport a vándorlással kapcsolatos ismérvei alapján jelentősen eltér a többi áttelepültől.

2. A dolgozat szerkezeti felépítése

A dolgozat 5 fő részből áll. A bevezetésben a témaválasztás indoklása, a kutatási hipotézisek és célkitűzések szerepelnek. Ezt követi a fontosabb migrációs modellek, elméletek bemutatása a nemzetközi és a hazai szakirodalom segítségével hivatásával. A modellek tükrében megvizsgálom a kibocsátó ország jellegzetességeit. Szintén ezen (II.) fejezet részét képezi a nemzetközi migráció jelenlegi, illetve közelmúltbeli jogi normáinak áttekintése.

A III. fejezetben a kutatás során használt módszereket írom le, külön részletezve az adatgyűjtés és az elemzések folyamán felhasznált eszközöket.

A IV. a dolgozat magját képező fejezetben belül kerül sor a Romániából Békés megyébe áttelepültek átfogó társadalom-földrajzi vizsgálatára. Az első részben az Erdély és Békés megye közti migráció 1916 és 1987 közötti szakaszát mutatom be, ezt követően a második részben kerül sor az 1988 utáni nagyobb jelentőséggel bíró szakasz részletes elemzésére. A társadalomföldrajz tényezői szerint megvizsgálom az áttelepültek megoszlását, kiemelten kezelve a diplomások szerepét. Az áttelepülés utáni változások bemutatására ezt követően kerül sor. A fentieket egészíti ki az áttelepülés egyes tényezői közti összefüggések komplex vizsgálata. A fejezet végén szó esik az erdélyi bevándorlók helyi társadalomra gyakorolt hatásáról.

Az V. részben összefoglaltam a disszertáció főbb eredményeit, illetve a célkitűzésekben feltett kérdésekre válaszoltam. Megvizsgáltam, hogy milyen mértékben igazolódnak a kutatással kapcsolatos hipotézisek. Az eredményekre alapozva gyakorlati jelentőségű javaslatokat is tettem a migrációs kutatások összehangolása érdekében.

A dolgozatot angol nyelvű összefoglaló zárja, mely tartalmazza a legfontosabb célkitűzéseket, módszereket, eredményeket és következtetéseket.

3. A disszertáció céljai, megválaszolendő kérdései

A kutatás fő célja a ma Romániához tartozó területekről 1980-as évektől napjainkig Magyarországra vándorolt személyek társadalom-földrajzi vizsgálata, melyhez kapcsolódóan az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

- Az 1980-as évek második felében többnyire a határhoz közeli romániai településekről érkeztek menekültek és bevándorlók Békés megyébe. Sok volt köztük a menekült, elsősorban a fiatal munkaképes korú férfiak körében. Főleg a határhoz közeli falvakba és a megye nagyobb városaiba költöztek.
- Az 1990 körül kialakult nagyobb bevándorlási hullám később lecsillapodott.
- Az 1990 után érkezők már legálisan léptek be az országba és nem kértek menekült státust. Idővel egyre jobban reprezentálták a küldő közösséget (nemek aránya, családi állapot és életkor szerinti megoszlás). A távolabbi területekről is egyre többen vándoroltak be, illetve a megyehatártól távolabb eső települése is megjelentek.
- A bevándorlókon belül nagy arányban érkeztek diplomások, akiknél a kivándorlás és a letelepedés körülményei a többi bevándorlóhoz képest több sajátosságot is mutatnak.
- A bevándorlók többsége magyar volt és a tágabb értelemben vett Erdélyből érkezett.
- Az első időszakban érkező és tartózkodási engedéllyel rendelkező román állampolgárok jelentős része továbbköltözött, de a Békés megyei településeket érintő lakhatási engedéllyel rendelkező bevándorlók többsége még ma is a megyében él. A helyben maradók többsége ma már magyar vagy kettős állampolgár.
- Békés megyében a bevándorlók száma, aránya, összetétele, illetve a továbbvándorlók aránya településenként eltér, aminek oka lehet a település nagysága, továbbá az állás-és lakáslehetőségek és a közlekedés-földrajzi tényezők is.
- A Békés megyébe irányuló migráció az ország többi részével összevetve az alábbi sajátosságokkal rendelkezik: a földrajzi közelség meghatározó szerepe, a bevándorlók lakossághoz viszonyított magas aránya, egyes területek munkaerő hiányának és a viszonylag alacsony ingatlanáraknak a vonzó hatása, továbbá a megyében található román nemzetiségű falvak és a megyét érintő korábbi erdélyi migrációk szerepe.
- A bevándorlók jelentős része viszonylag könnyen beilleszkedett.
- A kivándorlás okai között megtalálhatók a két ország fejlettsége közti különbségek, a magyarokkal szembeni ellenérzések, továbbá az 1989 decemberéig működő diktatúra, illetve az ezt követő átalakulás nehézségei. Ezek az okok többnyire nem egyértelműen jelentkeztek, illetve kiegészültek szubjektív tényezőkkel is. A migrációban fontos szerepet játszottak az egyének kapcsolatai is. Idővel mégis csökkent a vizsgált migráció politikai háttere és felerősödtek a gazdasági motivációk.
- Az 1980-as évek második felében elindult kivándorlás napjainkra lezárult, illetve legkésőbb Románia EU-csatlakozásával ez megtörténik. Magyarországra irányuló kivándorlók száma talán még emelkedhet, de Békés megyében ez nem valószínű. Az újabb kivándorlók inkább munkaerőpiaci tényezők miatt érkeznek, ez pedig nem a vizsgált megyébe vonzza őket. Ez alól kivételt egy ideig még az egészségügy jelenthet.

A hipotézisekhez kapcsolódva hét témakörben az alábbi kérdésekre kerestem a választ:

1. *A kivándorlás okai*
 - Milyen szerepet játszottak az egyes politikai, gazdasági tényezők, a közvetlen környezet és a korábbi kivándorlási minták a magyarországi áttelepülésben?
 - Hogyan függ össze a kivándorlás oka az ország elhagyásának idejével, módjával?
 - Milyen kivándorlás várható a jövőben és hogyan módosulnak annak okai?
2. *A kivándorlás módja*
 - A kivándorlók között milyen arányban voltak menekültek?
 - Kik és hogyan segítették a kivándorlást?
3. *A kivándorlók főbb demográfiai jellemzői*
 - Milyenek voltak a bevándorlók fontosabb társadalmi, demográfiai jellemzői, illetve ezek hogyan térnek el a kibocsátó és befogadó terület társadalmi, demográfiai jellemzőitől?

several specific features. It cannot be considered a typical between-centre-periphery migration directed by the labour-market, because we cannot disregard the factors that the historical past of the two countries has burdened the relation between them until now, that there are economic, religious, cultural differences and differences in their mentality or the factor of the faster EU-integration of Hungary. Nevertheless, this particular migration system is undergoing a change because of the political, economic stabilization of Romania.

2. Each hypothesis set up at the beginning of the research and may be read at the aims of the research was successfully supported with facts and data. Certain hypotheses, however, needed some corrections and completions after the detailed analyses. The most important of them are the following:
 - There were a lot of doctors and teachers among the graduates resettled in the county compared even to the people immigrated to the country. The immigrant graduates showed greater differences from the expected compared with the other Transylvanian immigrants, mainly in the respect of the place of origin, the reason for the migration and social mobility.
 - Though most of them got the Hungarian citizenship, obtaining it surprisingly took up a lot of time for a part of the immigrants among whom there were persons having more degrees and immigrants born on the territory of present-day Hungary.
 - The role of geographical closeness was verified in a greater degree than it was expected. 16.9% of the Romanian citizens resettled in the county was the resettled people coming from three near-border towns to two towns in Békés county.
3. Several similarities can be revealed between the Hungarian and the Békés county migrations:
 - Mainly Hungarian people arrived.
 - The rate of the people moved abroad or remigrated is very low.
 - The rate of the women and men among the immigrants is nearly half-and-half.
 - Many families arrived and, partly because of it, their composition according to age was better than that of the people in Hungary
 - Most immigrants arrived in 1990. From this year most people have immigrated legally.
 - They adapted to the local society and most of them feel at home rather in Hungary.
 - There were a lot of skilled workers and graduates among the immigrants.
4. Differences, Békés county specialities can also be found:
 - There are a lot of doctors and teachers among the graduates compared even with the other counties.
 - The closeness of their native country had a determinative role.
 - Considerably many Romanian people arrived in the Romanian ethnic villages of the county.
 - The number of the Romanian citizens immigrating to Hungary fluctuated for a few years after 1994 then it increased again, in contrast with it, in Békés county it continuously decreased after a record in 1990.
 - The rate of the immigrants in 1990 was also higher compared to the total number of immigrants in Hungary, especially in the case of the graduates.
 - Nearly 60% of the immigrants moved to smaller settlements compared to their Romanian residence. Many of them moved from towns to villages.
5. The results of the examinations verified the findings and the conclusions appeared in the Hungarian specialized literature in connection with the migration of the Transylvanians, and, except one, also the forecasts formed at the beginning of the 1990s. The fears in connection with the conflicts of the Transylvanians moving to villages where there was a high rate of Gypsy population meant the exception as these fears did not prove.
6. Several theories and more elements of theories in the international specialized literature were proved in the research:
 - The forced-models method that explains the migrations as the interweaving effect of objective and subjective factors was the most suitable for the research of the Transylvanian migration.

There were more child births than deaths among the resettled Transylvanians, which can be explained partly with the more favourable rates of the different age-groups.

We can find examples for mixed marriages between local people and Transylvanians on most settlements. Social mobility is typical. In most cases this mobility meant positive changes.

7. *The effect of the migration*

To some degree the migration improved the employment structure of the population in the county. The migration and the growth in the number of people in Transylvanians families after the resettlement had a positive effect on the population indexes of the diminishing and aging county. The maximum rate of the resettled people within the county population did not exceed the 1%, that is why they could only moderate the negative processes. Nevertheless in certain villages they had great importance in this respect, too. It was the immigrant graduates who had the most important role in the local public life e.g. on the fields of medical care, of providing schools with qualified teachers, of establishing twin-town, sports and cultural relations with Transylvania.

In some schools there was an exceptionally high proportion of Transylvanian students in the 1990s as, besides the children of the immigrants, there were a lot of students who only came to the county to study. Some schools without these students would have faced up to a lack of the number of students and could have been closed.

There were more and more items of news on Transylvania in the county media because of the degree of immigration and because of the influence of the resettled journalists.

5.2. *The comparison of certain migrations*

The forced migration in 1916 resulted temporary change of residence. Mainly Transylvanian village people arrived in the county in organised way.

The migration after 1918 and 1941 was spontaneous, fewer people came but they usually settled down in the county definitively. Many civil servants and public servants arrived; the rate of the graduates and railwaymen was high, but the rate of the skilled workers was low. Many families resettled from sporadic Hungarian areas.

There were more skilled workers and people coming from the Partium and Transylvania among the immigrants after 1987 than earlier.

There is hardly any direct relation between the migrations of different periods related to Békés county.

5.3. *The examination of the graduates*

Compared to the other immigrants graduates

- lived less badly in Romania
- moved to other residence within Romania before the migration
- came from more remote Transylvanian areas in higher number
- had more precise picture of Hungary
- are more attached to Transylvania, have stronger national identity
- are more active in public life
- had more positive changes (workplace and housing conditions) in their life after the migration
- few of them moved further
- their children chose different intellectual careers so partly that is why many of them have left the county.

5.4. *Conclusions*

As a summary of the findings above the following things can be stated:

1. The Romanian migration to Békés county forms an important part of the immigration of the last two decades to Hungary, especially of the migration within the Carpathian Basin that has

- Milyen arányban érkeztek románok Békés megyébe?
4. *A kivándorlók származási helye*
 - Milyen szerepet játszik a földrajzi távolság a kivándorlásban és a letelepedésben?
 - Hogyan befolyásolja a magyarok arányának területi különbsége a kivándorlást?
 5. *A Békés megyei letelepedés okai*
 - Miért döntöttek a Békés megyei letelepedés mellett?
 - Milyen volt a Békés megyében letelepedett erdélyiek földrajzi megoszlása? Az egyes települések sajátosságai hogyan érvényesültek a letelepedés során?
 6. *A beilleszkedés sikere*
 - Hogyan alakult identitásuk, otthonérzésük?
 - Milyen arányban távoztak a megyéből?
 - Milyen különbség van a távozók és a helyben maradók között?
 7. *A migráció hatása*
 - Milyen hatást gyakoroltak a népességszámra, kor- és végzettség szerinti összetételére?
 - Milyen hatásuk volt a gazdaságban, kultúrában, a nemzeti identitás erősödésében?

A dolgozat további célkitűzései voltak:

- A Békés megyében nem bevándorlóként élő erdélyiek legfontosabb jellemzőinek feltárása.
- A kivándorlás erdélyi magyarságra gyakorolt hatásának rövid, szakirodalomra támaszkodó áttekintése is.
- Az eddig még nem publikált levéltári anyagok segítségével a korábbi vándorlások, menekülthullámok megismertetése. Az egyes migrációk összehasonlítása, a köztük lévő kapcsolatok feltárása.
- Az egyes migrációs modellek alkalmazhatóságának vizsgálata, a szakirodalomban szereplő egyes észrevételek, összefüggések ellenőrzése, illetve új megvilágítása.

Az eddigi kérdések, célkitűzések összegzéséeként további két fő kérdésre kerestem a választ:

1. Miben hasonlít, és hogyan tér el a Békés megyébe és a Magyarországra irányuló erdélyi bevándorlás.
2. Hogyan kapcsolódik ez a vándorlási hullám a két ország gyors átalakításához, illetve az Európában és a világban zajló nagyobb gazdasági, politikai folyamatokhoz.

4. *A felhasznált módszerek*

Az ORFK adatok az egyik legfontosabb forrást jelentik a bevándorló erdélyiek kutatásában. A nyilvántartás Békés megyére vonatkozó részét a Békés Megyei Rendőrfőkapitányság elektronikus úton rendelkezésemre bocsátotta. Az ORFK adatok viszont számos esetben hiányosak, pontatlanok, illetve az elemzések szempontjából fontos összefüggések feltárására alkalmatlanok (Tóth Pál P., 1994), ezért vált különösen fontossá az adatbázis további pontosítása.

A véletlenszerűen kiválasztott 500 főt érintő adatpontosítás az alábbiakra terjedt ki: név, családi állapot, születési idő, születési hely, utolsó romániai lakóhely, az érkezés, a letelepedési engedély, illetve a magyar állampolgárság megszerzésének éve, iskolai végzettség és foglalkozás, a bevándorlás utáni első és a jelenlegi lakóhely Magyarországon, valamint a bevándorlás után a családi állapot, az iskolai végzettség és a foglalkozás területén bekövetkezett változások.

Az 500 fő közül 350 kérdőívet is kitöltött, az így kapott válaszok már az áttelepülés, a lakóhelyválasztás és a helyben maradás legfontosabb összefüggéseinek vizsgálatára is alkalmasak voltak. A 350 kérdőívet kitöltő személy közül százal interjú is készült, többnyire diplomásokkal. Ezek az interjúk lehetővé tették a migrációk okainak árnyaltabb elemzését és azoknak az összefüggéseknek a pontosítását, melyek a kérdőív adatainak statisztikai elemzése során nem voltak egyértelműen kimutathatók.

1998 áprilisában a nagyváradi Ady Endre Gimnázium végzős diákjainak kétharmada, 100 tanuló választott a véleményüket tesztelő kérdőívre. A felmérés fő célja a várható migráció és az áttelepülés okainak pontosabb feltárása volt.

Elsősorban az áttelepülés utáni mobilitás kutatását, illetve a Békés megyei lakossággal való összehasonlítást, kisebb mértékben a más forrásokból származó adatok, következtetések ellenőrzését segítette a 11 települést átfogó részletes vizsgálat. Az érintett települések esetében sikerült az összes erdélyi bevándorló jelenlétét tisztázni 2004-ben. A 11 település a megye lakónépességének 32,1%-át teszi ki, illetve a Romániából bevándorolt személyek 28,9%-a ezekbe a városokba, falvakba érkezett. A legrészletesebb vizsgálatokra Békéscsabán került sor. A bevándorlókon belül a diplomások vizsgálatát a már említett 11 település mellett további háromra sikerült kiterjeszteni.

Az áttelepülés utáni mobilitás településenkénti vizsgálata új módszert jelent az erdélyi bevándorlók kutatásában.

Kérdőívek, interjúk segítségével sikerült igazolni, hogy a nyilvántartásban szereplő román nevek valóban román származást jelentenek. A román származású vagy román házastárssal rendelkező bevándorlókat a megye 35 településén tartották számon. Ezek közül 17 település esetében sikerült pontosítani a létszámukat. Részen ennek segítségével lehetőség nyílt a román áttelepültek többi bevándorlóval történő összehasonlítására is.

A dolgozatban elemzett 500 fős minta elemszáma elegendően nagy ahhoz, hogy statisztikailag hiteles következtetések et lehessen levonni a populációról. A kiválasztott 500 fős minta a vizsgált populációra nézve életkor és nem szerint reprezentatívnak tekinthető, amit illeszkedés vizsgálattal sikerült igazolni.

A változók ismerete alapján dönt el, hogy milyen matematikai statisztikai elemzési eljárások alkalmazhatók a feldolgozás során.

Azoknál a kérdéseknél, ahol a megkérdettek szöveges, több mondatból álló választ adhattak, kategóriákat alakítottam ki. A kategóriák között általában csak minőségi különbségek vannak, az értékeiket jelző kódszámok csak a számítógépes adatrögzítés elvégzéséhez, a kategóriák megkülönböztetéséhez szükségesek.

A kérdőív változói közötti összefüggések kimutatására a rangsorolt adatok esetén a Sperman-féle rangkorrelációs együtthatót számítottam ki. A nominális skálán mérhető adatsorok közötti összefüggések kimutatására a χ^2 -próbat használtam fel. A diszkriminancia-analízis módszerét használtam fel arra, hogy egy alacsonyabb szintű függő változó viselkedését magasabb mérési szintű független változók segítségével magyarázzunk. (SZÉKELYI M. – BARNA I., 2003)

Az adatok elemzését az SPSS 11.5 statisztikai programcsomag segítségével végeztem el.

A korábbi migrációk vizsgálata elsősorban a még feldolgozatlan levéltári adatok átnézésével, rendszerezésével történt. Erdély és az onnan származó bevándorlók média megjelenésének vizsgálata is jórészt a világhálón olvasható újságcikkek áttanulmányozásán alapult. A bevándorlók közéleti tevékenysége, társadalmi mobilitása és az erdélyi diákok tanulmányi eredményessége részben a helyi kiadványok és a névre szóló nyilvántartások összehasonlításával vált ismertté.

5. A dolgozat fő eredményei

5.1. A kutatás céljainál részterületenként megfogalmazott kérdésekre kapott válaszok

1. A kivándorlás okai

Románia végleges elhagyását nem lehet néhány okkal magyarázni. Különböző tényezők sajátos ötvözeteként születik meg a migrációs döntés. Ilyen tényezők a történelmi, politikai okok és a két ország különbsége mellett az egyes információk és migrációs minták, továbbá a közvetlen környezet hatása, a kulturális háttér. Az identitás, a szolidaritás, a családi érdek.

A kivándorlás okai a nagyobb politikai, társadalmi változásokhoz (rendszer váltás, Eu-integráció) igazodva módosultak. Az 1980-as, 1990-es évekhez képest az otthoni érvényesülés lehetőségei jobbabbak. Csökkent a magyarországi szolidaritás mértéke és a magyar állam támogatásai is a szülőföldön maradáshoz ösztönzik. A migrációs szándék sem eredményez mindig elköltözést. A nagyváradi gimnazisták és a Békés megyébe

The reasons for migration alter adjusting to greater political, social changes like the change of regime or the EU-integration. Compared to the 1980s and 1990s, nowadays the possibilities of a successful career in the home country are better and better. The solidarity in Hungary considerably decreased and the subsidies given by the Hungarian government also encourage people to stay in their native country. The migratory intention does not always mean emigration either. The students of the academic grammar school in Nagyvárad and the immigrants in Békés county do not believe Hungary a better place in every respect. The immigrants help but do not encourage a new immigration.

Only few Transylvanian immigrants can be expected in Békés county in future. Elderly people following their family members resettled earlier and further doctors, health workers are likely to arrive.

2. The way of migration

Compared to the whole of the country, most Romanian citizens did not arrive in Békés county as refugees. Those who arrived as refugees immigrated back before 1990. Most immigrants were helped and supported informally on both sides of the frontier.

3. The features of the immigrants

The resettled people are mostly ethnic Hungarians, most of them were born in Transylvania. Similarly to other parts of the country, the composition of the immigrants are similar to the society of the county (e.g.: the rate of women and townspeople, marital status) from some aspects, but they are also different (e.g.: the rate of different age-groups, the rate of graduates) from other aspects. Examining the number and composition of resettled people according to their arrival we find that the proportion of those who arrived as pensioners has been increasing gradually.

4. The place of origin of the immigrants

Most immigrants arrived in Békés county from Bihar and Arad counties. Every ninth immigrant crossed the frontier of Trianon within the historical county borders (Arad, Bihar, Csanád). A considerable part of the immigrants moved within certain towns (Nagyszalonta, Nagyvárad, and Arad or Békéscsaba and Gyula).

5. The reasons for settling in Békés county

The fairly large number of the immigrants can be connected with the closeness of the frontier, the strong population decrease in the county, the labour shortage in the case of some professions or careers and with the relatively low prices of the real estates and cost of living. Connections with former migratory flows can be revealed in the case of only a few settlements.

After a time there was also an increase in the number of the Transylvanians who moved to more remote settlements. Examining the migration on the level of settlements, it can be stated that the number of immigrants was influenced by the size of the settlement, its distant from the frontier and from bigger centres, the transport-geographical, labour-market and real-estate market situation of the settlement. In some cases the ethnicity or the presence of a secondary school or college was the determinative factor. Many immigrants arrived in certain villages because of the developed so-called 'migratory channels'.

6. Successful adapting, changes after the migration

Most people mentioned the financial worries, the obtaining of a job or a flat and the administration from among the hardships of the period after the migration. But the majority felt none of them as serious problems.

Most of the immigrants feel at home rather in Hungary, but their attachment to Transylvania remained and they often visit their birthplace. One-third of the immigrants in the examined settlements moved further, mainly outside the county. Very few people moved abroad or remigrated. The rates of further moving in certain settlements range from 6% to 59%. The rates of married couples, women and pensioners among the Transylvanians moved further were lower than among those stayed at the place.

Many people, mainly in the towns, have moved into new houses or flats since their resettlement. This meant better circumstances of life in the case of each examined person.

350 from among the 500 persons filled in a questionnaire. The answers obtained in this way were also suitable to examine the most important relations between resettlement, choosing residence and staying at the place. 100 of the 350 immigrants, mainly graduates were interviewed as well. These interviews made it possible that I could analyse the reasons for the migrations with great subtlety and that I could specify the relations that could not be shown clearly during the statistical analysis of the data of the questionnaire.

In April 1998, 100 students (two-thirds of the school-leavers at Ady Endre Academic Grammar School in Nagyvárád) answered the questionnaire asking for their opinion. The aim of the survey was to explore the reasons for a probable migration and resettlement.

The comprehensive examination of the 11 settlements assisted primarily the research of the mobility after resettlement and the comparison with the inhabitants of Békés county, but also the checking of the data and conclusions coming from other resources. In 2004 I managed to clarify the presence of all the Transylvanian immigrants. The eleven settlements gives 32.1% of the population of the county and 28.9 % of the whole immigrants from Romania arrived in these towns and villages. The most detailed examinations were made in Békéscsaba. I managed to examine the graduates among the immigrants in further three villages beside the eleven ones mentioned above.

The examination of the mobility after the immigration in the case of each settlement means a new method in the research of the Transylvanian immigrants.

Using questionnaires and interviews I could prove that the Romanian names in the registers mean Romanian origin indeed. Immigrants who are Romanian by birth or have Romanian spouses can be found on 35 settlements of the county. I managed to state precisely the number of them in the case of 17 settlements. Partly this made the comparison of the Romanian immigrants with the other immigrants possible.

The number of elements of the analysed 500-strong sample are large enough to draw valid conclusions about the population. The sample of the population can be considered representative considering age and sex, which was successfully proved by a fitting examination. I could only decide with full knowledge of the variables what sorts of mathematical-statistical analysing procedures could be used in the processing of the data.

I create different categories in the case of the questions where the respondents could give longer answers of more sentences. There are only qualitative differences between the categories, the code numbers are only needed for entering data and for distinguishing the different categories.

To reveal the connections between the variables of the questionnaire in the case of ranked data I counted the Spearman's rank correlation co-efficient. I used the χ^2 Test for revealing the connections between the data that can be measured on the nominal scale. I applied the method of the discrimination-analysis to explain the behaviour of a low-level dependent variable with the help of higher-level independent variables. (SZÉKELYI M. – BARNA I., 2003)

I used SPSS 11.5 statistical software in the analysis of the data.

The research of former migrations was carried out with looking through and systematizing some unprocessed data of archives. In the examination of the appearance of Transylvania and the immigrants coming from there in the media, I used articles accessed on the Internet. The public appearance and activity of the immigrants, their social mobility or the school achievements of the Transylvanian students became known through the comparison of the local issues and personal registers.

5. The results of the research

5.1. The answers to the questions formed at the aims of the research

1. The reasons for migration

We cannot explain the final leaving of Romania with only some reasons. The migratory decision is born as a specific combination of the different factors. Besides the historical and political reasons and the difference between the two countries, these factors are: certain pieces of information and migratory patterns, the effect of the immediate surroundings or the cultural background, the identity, solidarity, and family interests.

áttelepülők véleményéből is kiderül, hogy az erdélyiek nem tartják minden szempontból jobbnak Magyarországot. Az áttelepülők segítik, de többnyire nem ösztönzik az újabb kivándorlást.

Békés megyébe a jövőben kevés erdélyi bevándorló várható. A korábban áttelepült családtagokat követő idősebbek, illetve újabb orvosok, egészségügyi dolgozók érkezése a legvalószínűbb.

2. A kivándorlás módja

Békés megyébe Magyarország egészéhez képest a legtöbb román állampolgár nem menekültként érkezett. A menekültként érkezők még 1990 előtt vándoroltak be. Az áttelepülők többsége a határ mindkét oldalán kapott informális segítséget.

3. A kivándorlók jellemzői

Az áttelepülők döntően magyarok, nagyrésztük erdélyi születésű.

Az ország más területeihez hasonlóan az áttelepültek összetétele több szempontból hasonlít a megyei társadalomra (nők és a városiak aránya, családi állapot), illetve több szempontból eltér attól (korösszetétel, diplomások aránya).

Az áttelepülők számát és összetételét érkezés szerint vizsgálva a legszembetűnőbb változás a nyugdíjasként érkezők arányának fokozatos emelkedése.

4. A kivándorlók származási helye

Békés megyébe legtöbbször Bihar és Arad megyéből érkeztek. Minden kilencedik bevándorló a történelmi megyehatárokon (Arad, Bihar, Csanád) belül lépte át a trianoni határt. Az áttelepülők jelentős része néhány városban belül mozgott (Nagyszalonta, Nagyvárád és Arad, illetve Békéscsaba és Gyula).

5. A Békés megyei letelepedés okai

Az áttelepültek viszonylag nagy száma összefügg a határ közelségével, a megye erőteljes népességfogyásával, az egyes pályákon található munkaerőhiánnyal, a viszonylag alacsony megélhetési- és ingatlanpiaci helyzete. A korábbi migrációs hullámokkal csak néhány település esetében mutatható ki kapcsolat.

Idővel nőtt a határtól távolabb lévő településekre beköltöző erdélyiek száma is. A migrációt települési szinten vizsgálva megállapítható, hogy a bevándorlók számát befolyásolta a település nagysága, határtól és nagyobb központtól való távolsága, közlekedés-földrajzi, munkaerő- és ingatlanpiaci helyzete. Néhány esetben meghatározó volt a nemzetiségi jelleg, illetve egy-egy középiskola vagy főiskola jelenléte. Egyes falvakba az ún. migrációs csatornák kiépülése miatt érkezett sok bevándorló.

6. A beilleszkedés sikere, a bevándorlás utáni változások

A bevándorlás utáni időszak nehézségei közül a legtöbbször az anyagi gondokat, a lakás és munkahely megszerzését, illetve a hivatalos ügyintézészt említették. A többség azonban egyiket sem érezte igazán komoly problémának.

A legtöbbször Magyarországon érzik inkább otthon magukat, de megmaradt az erdélyi kötődésük is és gyakran járnak haza. A vizsgált településeken a bevándorlók egyharmada költözött tovább, többségük a megyén kívülre. A külföldre vándorlók száma kevés, a visszavándorlás még csekélyebb.

A továbbvándorlás aránya az egyes településeknél 6% és 59% között mozog. A továbbköltöző erdélyiek között kisebb arányban voltak házások, nők és nyugdíjasok, mint a helyben maradóknál.

Főleg a városokban sokan új lakásba/házba költöztek az áttelepülés óta. Ez a vizsgált személyek mindegyikénél jobb életkörülményeket jelentett.

Az áttelepült erdélyiek között több gyermek született, mint amennyi halálozás történt: ez részben a hazainál kedvezőbb korösszetétellel magyarázható.

A települések többségében találunk példát a helyiek és az erdélyiek közti vegyes házasságra.

Jellemző a társadalmi mobilitás. A döntő többségnél ez pozitív irányú változást jelentett.

7. A migráció hatása

A bevándorlás – kis mértékben – javított a megyei lakosság foglalkozási struktúráján. A migráció, majd az erdélyi családok áttelepülés utáni létszámbeli gyarapodása pozitívan

hatott a fogyó és előregedő megye demográfiai mutatóira. A letelepedők megyei lakosságon belüli arányának maximuma nem haladta meg az 1%-t, ezért megyei szinten csak mérsékelni tudták a negatív folyamatokat. Egyes falvakban azonban e tekintetben is nagyobb volt a jelentőségük.

A helyi közéletben a diplomás bevándorlóknak volt a legnagyobb szerepe, többek között az orvosi ellátás, egyes iskolák szakos ellátottsága, valamint az Erdély felé irányuló testvérvárosi-, sport- és kulturális kapcsolatok kialakítása terén.

Egyes iskolákban az 1990-es években kiemelkedően magas volt az erdélyi diákok aránya, hiszen az áttelepülők gyermekei mellett sokan csak tanulni jártak a megyébe. Néhány iskola nélkülük létszámihiány miatt nem működött volna.

A bevándorlás mértéke miatt, illetve az áttelepült újságírók hatására nőtt az Erdéllyel foglalkozó hírek száma a megyei médiában.

5.2. Az egyes migrációk összehasonlítása

Az 1916. évi kényszermigráció alapvetően átmeneti lakóhelyváltást eredményezett. Főleg székelyföldi falusi emberek érkeztek szervezett módon a megyébe

Az 1918 és 1941 utáni migráció spontán volt, kevesebben jöttek, de többnyire véglegesen telepedtek le a megyében. Sok köztisztviselő és közalkalmazott érkezett, magas volt a diplomások és a vasutasok, alacsony a szakmunkások aránya. Sok család települt át a szórvány magyar területekről.

Az 1987 után bevándorlók között az előzőekhez képest nagyobb arányban voltak szakmunkások és a Partiumból valamint Székelyföldről érkezők.

A Békés megyét különböző időkben érő migrációk között alig van közvetlen kapcsolat.

5.3. A diplomások vizsgálata során kapott eredmények

A diplomások a többi bevándorlóhoz képest:

- kevésbé éltek rosszul Romániában,
- a kivándorlás előtt jellemzőbb volt a Románián belüli lakóhelyváltás,
- nagyobb arányban jöttek Erdély távolabbi vidékeiről,
- pontosabb képtük volt Magyarországról,
- jobban kötődnek Erdélyhez, erősebb a nemzeti identitásuk,
- aktívabbak a közéletben,
- több pozitív változás történt a bevándorlás utáni életükben (munkahelyi és lakáskörülmények),
- kisebb arányban vándoroltak tovább, illetve
- a diplomások gyermekei többnyire eltérő értelmiségi pályát választottak és részben ezért nagy arányban hagyták el a megyét.

5.4. Konklúziók

Az eddig felsorolt megállapítások összegzéseként megállapítható, hogy:

1. A Békés megyébe irányuló romániai bevándorlás fontos részét képezi a legutóbbi két évtized Magyarországot érintő nemzetközi migrációjának, különösen a Kárpát-medencén belüli vándorlásnak, aminek számos sajátos vonása van. Nem lehet egy tipikus centrum-periféria közti, munkaerőpiac által vezérelt migrációnak tekinteni, megkerülhetetlen tényező ugyanis a két ország kapcsolatát napjainkig megterhelő történelmi múlt, a gazdasági, vallási, kulturális, mentalitásbeli különbségek, továbbá Magyarország gyorsabb Európai Unió integrációja. Ugyanakkor ez a sajátos migrációs rendszer átalakulóban van, Románia politikai, gazdasági stabilizációja miatt.
2. A kutatómunka kezdetén megfogalmazott és a kutatási céloknál olvasható hipotézisek mindegyikét sikertült adatokkal, tényekkel alátámasztani. Egyes hipotézisek azonban kisebb

3. *The major demographic features of the immigrants*

- What were the main social, demographical features of the immigrants like? In what respect do they differ from the social, demographical features of either the releasing or the recipient areas?
- In what proportion did Romanians arrive in Békés county?

4. *The place of origin of the immigrants*

- What role did the geographical distance play in the immigration and settling?
- How do the geographical difference of the proportion of the Hungarians influence the migration?

5. *The reasons for settling in Békés county*

- Why did they decide on settling in Békés county?
- What was the geographical distribution of the Transylvanians settled in Békés county like?
- How did the specific features of each settlements appear during the settling?

6. *The results of the adapting to the surroundings*

- How did their identity turn out? How far do they feel at home?
- In what proportion did immigrants move further from the county?
- What difference can be found between the immigrants moving further and those staying at the place?

7. *The effect of the migration*

- What effect did they have on the number of inhabitants or on its composition according to age and qualification?
- How did they affect economy, culture, national identity?

Further aims of the dissertations were as follows:

- The exploration of the main features of the non-immigrant Transylvanians living in Békés county.
- A brief survey of the effect of the migration on the Hungarians in Transylvania on the basis of some specialized literature.
- The representation of former migrations, migratory flows with the help of the sources of archives unpublished up till now. The comparison of certain migrations and the exploration of the relations between them.
- The examination of the applicability of some migratory models, the check of certain remarks and connections found in the literature and putting them in different new light.

As the summary of the former questions and aims I formed two mayor questions to answer:

1. In what respect is the Transylvanian migration to Békés county similar to or different from that of the migration to Hungary?
2. How far does the migratory flow relate to the fast change of the two countries or to the economic, political processes in Europe and in the world?

4. **Methods**

The data of the ORFK (National Police Centre) mean one of the most important resources in the investigation of the immigrant Transylvanians. The part of the registers related to Békés county was made available to me by the Békés County Central Police Station through electronic way. But the ORFK data are incomplete and have deficiencies in several cases so they are unsuitable for the exploration of the relations that are important in the respect of the analysis.

The correction of the data in the case of 500 randomly-selected persons included: name, marital status, date of birth, place of birth, last Romanian residence, the date of the arrival, the year of the residential permit and of obtaining the Hungarian citizenship, qualifications, occupation, the first residence after the migration and the current residence in Hungary, the changes that took place after the migration in their marital status, in their qualifications or occupations.

3. The aims of the dissertation and questions to answer

The main objective of the research was to make a social-geographical examination of the immigrated persons who have come to Hungary from the territories now belonging to Romania from the 1980s until now. In connection with this examination I set up the hypotheses as follows:

- In the second half of the 1980s refugees and immigrants arrived in Békés county mainly from the frontier settlements in Romania. There were a lot of refugees among them, mostly among the young men able to work. They moved to villages close to the border or to fairly big towns in the county.
- Later the fairly strong migratory flow developed around 1990 settled down.
- The immigrants arrived after 1990 legally entered the country and did not ask for refugee status. Later they more and more represented their sending community (the rate of sexes, distribution according to marital status and age). More and more people immigrated from fairly remote areas to the county and appeared on its settlements fairly remote from the frontier, too.
- There were a great proportion of graduates among the immigrants. Compared to the other immigrants the conditions of their immigration and settling show more specific features.
- Most immigrants were Hungarians and came from Transylvania in a wider sense.
- A considerable part of the Romanian citizens who arrived during the first period and had residence permits moved further, but most of the immigrants who had residence permits concerning settlements in Békés county still live in the county. Today most of them are either Hungarian citizens or dual citizens.
- The number, rate, composition of the immigrants in Békés county and the rate of those who moves further differ in each settlement. The reason for this can be the size of the settlement, the job and housing opportunities or the transport-geographical factors.
- Compared to the other parts of the country, the migration to Békés county have the following specific features: the determining role of the geographical closeness, the high rate of the immigrants compared to the population, the attractive force of the labour shortage at some fields and of the relatively cheap prices of the real estates, and the role of the Romanian ethnic villages in the county and of the former Transylvanian migration concerning the county.
- A considerable part of the immigrants adapted easily to the new surroundings.
- The differences between the states of development in the two countries, the antipathy against the Hungarians, the still existing dictatorship until December 1989, and the difficulties due to the changes that followed the dictatorship can be found among the reasons for the migration. The reasons did not appear clearly and they were completed with some subjective factors as well. The relations of the individuals also played a very important role in the migration. Nevertheless, after a time the political background of the examined migration became weaker and the economic motivations strengthened.
- The migration that started in the second half of the 1980s has come to an end or will have happened by the time of the EU-accession of Romania. The number of the immigrants to Hungary may increase, but it is not probable in Békés county. The recent immigrants arrive mainly because of the labour market factors that did not attract them in the examined county.

According to the hypotheses I tried to find answers to questions in seven topics. They are as follows:

1. The reasons for migration

- What role did certain political and economic factors, the immediate surroundings and the earlier migration-patterns play in the immigration to Hungary?
- How is the reason for the immigration related to the time and way of leaving the country?
- What sort of immigration can be expected in future and how will the reasons change?

2. The way of migration

- What was the proportion of the refugees within the immigrants?
- Who helped them with the migration and why?

korrekciókra, kiegészítésekre szorultak a részletes elemzések nyomán. Ezek közül a legfontosabbak:

- A megyébe áttelepülő diplomások között az országba bevándorlókhoz képest is sok volt az orvos és a pedagógus. A bevándorló diplomások a vártnál is nagyobb eltérést mutattak a többi erdélyi áttelepülthöz képest, elsősorban a származási hely, a bevándorlás oka és a társadalmi mobilitás tekintetében.
 - A többség megszerezte ugyan a magyar állampolgárságot, de ez a bevándorlók egy részénél (köztük több diplomával rendelkező személyek és a mai Magyarország területén született bevándorlók is voltak) meglepően hosszú időt vett igénybe.
 - A földrajzi közelség szerepe a vártnál is nagyobb mértékben igazolódott. A megyében letelepedett román állampolgárok 16,9%-át három határhoz közeli városból két Békés megyei városba átköltözők adták.
3. Számos hasonlóság mutatható ki a magyarországi és a Békés megyei migráció között:
- Döntően magyarok érkeztek.
 - Kevés a külföldre vándorlók és a visszaköltözők aránya.
 - A bevándorlók között közel fele-fele arányban vannak férfiak és nők.
 - Sok család érkezett és részben emiatt a magyarországinál jobb volt a körösszetételük.
 - 1990-ben érkeztek a legtöbben, ettől az évtől a többség már legalísan vándorolt be.
 - Beilleszkedtek a helyi társadalomba, és a többség Magyarországon érzi inkább otthon magát.
 - A bevándorlók között sok volt a szakmunkás és a diplomás.
4. Eltérések, Békés megyei sajátosságok is találhatóak:
- A diplomásokon belül a többi megyéhez képest is sok az orvos és pedagógus.
 - A szülőföld közelségének meghatározó szerepe volt.
 - Viszonylag sok román származású érkezett a megye román nemzetiségű falvaiba.
 - A Magyarországra bevándorló román állampolgárok száma 1994 után néhány évig ingadozott, majd újra nőtt, ezzel szemben Békés megyében az 1990-es csúcs után folyamatosan csökkent.
 - A magyarországi bevándorlók egészéhez képest is nagy volt az 1990-ben érkezők aránya, különösen a diplomások között.
 - A bevándorlók közel 60%-a a romániai lakóhelyéhez képest kisebb településekre költözött, sokan városból faluba települtek át.
5. A vizsgálat eredményei igazolták az erdélyiek bevándorlásával kapcsolatban a magyar szakirodalomban megjelent megállapításokat, következtetéseket, illetve egy kivétellel az 1990-es évek elején megfogalmazott előrejelzéseket is. A kivételt a cigányok által magas arányban lakott falvakba beköltöző erdélyiek konfliktusaival kapcsolatos félelmek jelentették, mivel ezek nem igazolódtak.
6. Számos elmélet, illetve a nemzetközi szakirodalomban leírt elméletek több eleme is igazolást nyert a kutatás során:
- A vándorlásokat az objektív és szubjektív tényezők összefonódó hatásaként magyarázó kényszermodellek módszertana volt a legalkalmasabb az erdélyi migráció kutatására.
 - Jól alkalmazható volt a hálózatelmélet is, különösen a megállapítás igazolódott, hogy a hálózatok kiépülésével a kivándorlók egyre jobban reprezentálják a küldő közösséget.
 - A további migrációs modellek elemei közül kettő emelhető ki a kutatás során igazolt szabályszerűségként. Az egyik, hogy a migrációs áramlások saját és folyamatosan változó struktúrákat alakítanak ki (SALT J, 2001). A másik az az észrevétel, hogy a letelepedés szempontjából fontosak a kilépés körülményei, a bevándorlók társadalmi helyzete és a célszág befogadókészsége (PORTES A. – BÖRÖCZ J., 2001).

5.5. A vizsgálat eredményeinek használhatósága a Magyarországra irányuló migráció kutatásában

Sikerült kiegészíteni és pontosítani a Békés megyében letelepedett erdélyiek adatait, illetve számos településen rögzíteni a 2004. évi migrációs állapotot, ami a későbbi mikroszintű vizsgálatok alapját jelenti, így a kutatás hozzájárul ahhoz, hogy a megyét érintő bevándorlást folyamatában és összefüggéseiben lehessen értelmezni.

A Békés megyei adatbázis összevethető az ország más részein elvégzett hasonló mikro földrajzi kutatásokkal, így segítheti azok alaposabb elemzését.

A különböző módszerek alkalmazásával sikerült az egyes adatokat ellenőrizni, illetve ezek segítségével rámutatni arra, hogy a migrációval kapcsolatos hivatalos nyilvántartások a későbbi adatfeldolgozás szempontjából milyen hiányosságokat tartalmaznak.

A kutatómunka tapasztalatai alapján érdemes lenne összekapcsolni az eddig kialakított adatbázisokat, kiterjeszteni és összehangolni a mikroszintű vizsgálatokat, illetve pontosítani az egyes fogalmak használatát. Célszerű lenne továbbá a megyei megoszlás mellett a magyarországi térszerkezethez kapcsolódva is megvizsgálni a bevándorlók földrajzi elhelyezkedését.

A Kárpát-medencén belüli migráció jövőjének kutatása három fő területhez kapcsolódik, az újabb kivándorlás mértéke és iránya, illetve a migráció Erdély társadalmára gyakorolt hatása és végül a Magyarországon letelepedők vizsgálata. Annak érdekében, hogy ez utóbbi kérdést összefüggéseiben és folyamatában lehessen látni, szükség van a közelmúlt vándorlásainak minél alaposabb, kisebb területekre is kiterjedő részletes feltárására. Ez a disszertáció ehhez kívánt hozzájárulni.

The social-geographical study of the immigrants from Romania to Békés County considering the intellectuals

1. Preface

We have every reason to reckon the migratory flows among the most important factors of the growth of the population on a given area because they increase or decrease the number of the population in the same way as births or deaths do, as well as they have an effect on the composition of the population according to age, sex, occupation, religion and qualification among others.

The migration of the ethnic Hungarians to the mother country that began in the 1980s means a particular migratory system among the international migrations. This migration dates back to the Treaty of Trianon and starts out from Transylvania (Erdély) in a wider sense.

From the very first years several researches have dealt with the migration after 1988. The problems in registering in the cases of the immigrant Transylvanians (TÓTH PÁL P., 2004), and the spatial and social mobility of the immigrants after the migration make further researches justified. The micro-geographic examinations on settlements have a significant role. They make the specifying of the data, the comparison of the local inhabitants and the immigrants, and a better understanding of the geographical distribution of the immigrants in Hungary possible. Some characteristic features and relations of the migration can only be explored in this dimension.

That is why I have chosen the social-geographical investigation of the immigrated Transylvanians in Békés county as the field of my research. After World War I Békés became a frontier county, so, for its area and population, it had a great role in the temporary or final reception of the ethnic Hungarians coming to Hungary from the former Hungarian territories attached to Romania.

The graduates had a stressed role in the research, because in the last two decades a high proportion of the inflowing foreigners had higher qualifications (TÓTH PÁL P., 2004), and because, considering the criteria related to the migration (on the basis of the researches published) this group considerably differs from the other immigrants.

2. The structure of the dissertation

The dissertation consists of five main chapters. In the introduction I give the reasons for the choice of theme, and state the hypotheses and aims of the research. In the following chapter some important migration models and theories are shown with the help of the international and national specialized literature.

I examine the characteristic features of the country that was left in the mirror of the models. There is also a survey of the current and recent legal norms of the international migration in Chapter 2.

In the third chapter I describe the methods used in the research, giving full details about the means used in the data-collection and analyses.

In the fourth chapter, which is the core of the dissertation, the thorough social-geographical examination of those who immigrated from Romania to Békés county is shown. In the first part I present the Transylvania-Békés county migration between 1916 and 1987. Following this, in the second part, I analyse the more important period after 1988 in details. On the basis of the factors of social-geography I examine the distribution of the immigrants, with special regard to the graduates. After this the changes after the immigration is presented. To complete the above there is a complex examination of the relations between some factors of the immigration. At the end of the chapter the influence and effect that the immigrants have on the local community is mentioned.

In the fifth chapter I summarize the main results of the research and answer the questions that were formed in the aims. I have examined to what degree the hypotheses related to the researches have verified. Based on the results, I also put forward some practical proposals in order to coordinate the researches on migration.

The dissertation is closed with a summary in English which contains the most important aims, methods, results and conclusions.

6. **Szenográdi P. (2003):** A Békés megyében élő erdélyiek társadalom-földrajzi vizsgálata a migrációs modellek tükrében, In: Micheller M. (szerk.): Körös Tanulmányok, Tessedik Sámuel Főiskola, Gazdasági Főiskolai Kar, Békéscsaba, pp 121-137
7. **Szenográdi P. (2004):** A Románia és Békés megye közötti migráció sajátos vonásai, In: Süli-Zakar I. (szerk.) Határon átnyúló kapcsolatok, humán erőforrások, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, pp 189-196
8. **Szenográdi P. (2004):** A Békéscsabán élő erdélyiek áttelepülés utáni migrációja, In: Micheller M. (szerk.): Körös Tanulmányok, Tessedik Sámuel Főiskola, Gazdasági Főiskolai Kar, Békéscsaba, pp 142-150
9. **Szenográdi P. (2004):** Mobility after the immigration of the Transylvanians living in Békés county through the examples of some settlements, In: Süli-Zakar I. (ed.): Cross-Border Cooperation-Schengen Challenges, Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, pp 59-64
10. **Szenográdi P. (2005):** Relationship between the immigration from Transylvania to Békés county and the media, In: M.M. Tavares Ribeiro – R. de La Brosse – I. Horga (eds.): Mass Media and Good Governments Facing Challenge of the EU Enlargement, International Institute of Administrative Sciences, Bruxelles-Oradea (megjelenés alatt)
11. **Szenográdi P. (2005):** Migration after immigration of the Romanian citizens living in Békés county, In: Demeter Sz. (ed.): Partiumi Egyetemi Szemle, Partium Kiadó, Nagyvárad (megjelenés alatt)

A témában megtartott tudományos előadások:

1. Budapest, 1997. november 21-22., Geográfus Doktoranduszok II. Országos Konferenciája: “Az Erdélyből származó értelmiségiek társadalmi szerepe Békéscsabán”
2. Debrecen, 1998. szeptember 3-4., Geográfus Doktoranduszok III. Országos Konferenciája: “A várható népességmobilitás Erdélyből Magyarországra”
3. Nyíregyháza, 1998. november 4-6., A táj változásai a Kárpát-medencében: “Az erdélyi diákok áttelepülési szándékai”
4. Békéscsaba, 1998. november 5., Magyar Tudomány Napja Konferencia: “Az Erdélyből áttelepültek társadalmi helyzete Békés megyében”
5. Miskolc, 2000. október 6-7., Geográfus Doktoranduszok V. Országos Konferenciája: “Az erdélyi áttelepültek társadalom-földrajzi vizsgálata Békéscsabán”
6. Debrecen, 2000. október 24-25., Társadalmoföldrajz és területfejlesztés az ezredfordulón: “Erdélyi migránsok Békés megyében”
7. Debrecen, 2001. október 1-2., Határok és határon átnyúló kapcsolatok az átalakuló Közép-Európában: “A Romániából Békés megyébe érkező áttelepült értelmiségiek társadalom-földrajzi vizsgálata”
8. Debrecen, 2002. szeptember 30. – október 1., Határok és határmentiség az átalakuló Közép-Európában: “Az erdélyi értelmiségiek társadalmi beilleszkedése Békéscsabán”
9. Békéscsaba: 2003. március 10., Kisebbségek helyzete az Európai Unióban: “A bevándorlás jogi szabályozása Európában és Magyarországon”
10. Debrecen: 2003. november 10-11., Határon átnyúló kapcsolatok, humán erőforrások: “A Békés megyébe áttelepült erdélyiek társadalom-földrajzi vizsgálata a migrációs modellek tükrében”
11. Debrecen, 2004. október 11-12., Cross-Border Cooperation – Schengen Challenges: “Mobility after the immigration of the Transylvanians living in Békés county through the examples of some settlements”

**A Romániából Békés megyébe áttelepült személyek
társadalom-földrajzi vizsgálata,
különös tekintettel az értelmiségiekre**

Doktori (PhD) értekezés tézisei

**The social-geographical study
of the immigrants from Romania to Békés County
considering the intellectuals**

PhD thesis

Szenográdi Péter

Debreceni Egyetem
Természettudományi Kar

Debrecen, 2005

